

له باربردنی ته مه نی مندائیتی : چۆن بیسبوون به چهك و تهقه مه نی له عیراقددا پرۆسه ی پهروه رده ده شپوئیتیت

له سه رانسهری عیراقددا، بیسبوون به چهك و تهقه مه نی به رده وامه له دارپشتنه وهی ژیا نی مندالان به شیوه یه ك كه كاریگه ریه كانی زۆر زیده تره له برینداربووی جهسته یی. پاشماوه ی تهقه مه نی جهنگ له كیلگه و ریگكان و نهو شوپنا نه ی هه موو روژنیک به كاردین، مندالان ده خاته مه ترسیه وه كاتیک چالاکیه روژانه ییه كانیان نه نجام ده دن وهك شوانكاری، یاریکردن، یان هاتوو چۆكردن بۆ قوتابخانه و گه رانه وه لی. كاتیکیش روداوی ته قینه وه روده دن، ده رنه نجامه كانی زۆرجار پچرانی درنێخایه نی خویندن ده گرتیه خۆی، كه فیروون دژوارتر ده كات، مندالان ناچار ده كات دوا كه ون یان به ته واوی واز له قوتابخانه بهین. چیرۆکی سیروان نه وه رون ده كاته وه كه چۆن یه ك روداو ده توانیت به خیرا پی قوناعی پهروه رده یی مندائیک بگۆریت، به كاریگه ری هه میشه ییه وه هه م بۆ سه ر منداله كه و هه م خیزانه كه ی.

سیروان نه بی ده لیت: "دهستی راستم له ده ستدا؛ نهو دهسته یی كه به كارم ده هیتا بۆ نوسین،" سیروان ته نها 16 سال بوو كاتیک به سه رهاتیک ریرووی ژیا نی گۆری و خویندنه كه ی له ناكو راگرت. نه مرۆ سیروان ته مه نی 18 ساله، و هیشتا سووره له سه ر به رده وامبوون له خویندن، هه رچه نده چه ند سال له خویندن دوا كه وت پاش ته قینه وه ی بۆمبیک چینراو له نزیك ماله كه ی له ناوچه شاخوا یه كانی سیده كانی سه ر سنووری هه رتیمی كوردستان.

لهو شوپنه ی سیروان نیشیته جتیه، بیسبوون به چهك و تهقه مه نی به رده وامه له مه ترسی دروستکردن له سه ر ژیا نی خه لکی. وهك زۆرنیک له لاوانی گوندشین، نهو شوانكاری ده كرد و یارمه تی خیزانه كه ی ده دا له به خپو كردنی ناژه لانیان لهو ناوچانه یی كه بۆ ده یان ساله روژانه به كاره هینران، به بی ناگا له مه ترسیه شاراوه كانی ژیر خاكه كه ی.

به یانییه کی مانگی ته ممووزی 2023، سیروان مه ره كانی ده له وه راند له شاخدا، كه كه متر له دوو کیلومه تر له ماله كه یه وه دوور بوو. شوپنیک بوو هه موو روژنیک پیندا تپه رده بوو. وهك هه میشه، بۆ نانی به یانی لهو ناوه دا ده گیرسایه وه.

"نهو روژه، شتیکم دۆزیه وه كه جوان ده ینواند،" هه ر وهك چۆن ده یگرتیه وه. "بچووك بوو، وهك لوله یه ك، زه رد و بریقه دار. به رونی له سه ر زهوی كه وتبوو."

كاتیک سیروان دهستی لیدا، ده سته جی به ده ستیدا ته قایه وه.

ته قینه وه كه قوئی راستی وردوخاش كرد و پارچه ی ئاسنی زۆری له قاچه كانیدا به جته هشت. هیشتا له هۆش خۆی نه چو بوو، هاواری بۆ یارمه تی كرد، به لام له سه ره تادا خیزانه كه ی وایان ده زانی له لایه ن ناژه له كتیوه كه وه بریندار كراوه. چوار كه س هه لیانگرت و گه یاندیان به ئۆتومبیلنیک. به په له له نه خۆشخانه یه كه وه بۆ یه كینکی دی گواسترایه وه، تا له كۆتاییدا گه یه نرایه نه خۆشخانه ی فریا كه وتی هه ولیر. له ویش پزیشكان ناچار بوون هه مان شهو قوئی راستی بپه نه وه.

پیش نه شته رگه ریه كه كه س به سیروانی نه گوتبوو كه قوئی له ده ست ده دات. كاتیک زانی كه هۆشی هاته وه.

"ته مه نم 16 سال بوو. دهستی راستم له ده ستدا؛ نهو دهسته یی كه بۆ نوسین به كارم ده هیتا،" نهو وا ده لیت.

شیرازه ی پهروه رده تیکچوو

برینداربوونی سیروان كاریگه ری له سه ر هه موو لایه نیکی ژیا نی روژانه ی هه بوو. به لام كاریگه ریه كه له سه ر خویندنه كه ی ده سته جی و گه وه بوو. نوسین، خویندنه وه، ته نانه ت هه لگرتی كه ره سته كانی قوتابخانه بوون به ئاسته نگ. فیروونی نووسین به دهستی چه پی كاتی ویست و له پۆلدا دوا كه وت.

سیروان ده لیت: "نهو روداوه 90% ی ژیا نی منی گۆری. ناتوانم زۆر شت وهك جارن بكه م. نوسین قورس بووه. خواردن قورس بووه. به لام سوپاسگوزارم كه له ژیا ندا ماوم."

له سه رتاسه ری عیراقددا، بیسبوون به چهك و تهقه مه نی به رده وامه له دروستکردنی هه ره شه بۆ سه ر مندالان. پاشماوه ی تهقه مه نی جهنگ نهو ناوچانه یان پیس كرده كه مندالان تپیدا ده ژین، پیندا تپه رده بن بۆ قوتابخانه، یان تپیدا یاری

دەكەن. ھەرۈھە ئەوان بەتايىبەتى دەبنە قورباني كە زۇرچار سەرنجيان بۇ شتە نەناسراو يان بريقەدارەكان دەروات، بى ئاگا لەو مەترسپەي كە ئەو شتانه دروستى دەكەن.

عېراق ۋەك يەكېك لەو ولاتانە دادەنرېت كە زۇرتىن پېسبوون بە چەك و تەقەمەنى لە خۇ دەگرېت. تەقەمەنيەكان كاريگەريان لەسەر ناوچەيەكى فراواني خاكدا ھەيە، بەتايىبەتى لە ناوچە سنوورپەكان، كۆمەلگە گوندنشىنەكان، ھەرۈھە ئەو ناوچانەي كە لەم دوايپەدا لە ناكۆكى دەريازبوون. ئەم مەترسيانە نەك تەنھا دەبنە ھۆي كوشتن و برينداربوون، بەلكو بژيوى ژياني خەلك تىكەدەدەن، جولە سنوردار دەكەن، ھەرۈھە دەستوپراگەيشتن بە خوئندن و خزمەتگوزارپە سەرەكپەكان بەكەدەخەن.

ژين كىردن لەگەل دەرنەنجامەكاندا

سيروان ئىستا قۇلتىكى دەستكرد بەكاردەھىنېت كە بە پشنگىرى كۆمىتەي نىونەتەوھەپى خاچى سوور بۆي دابىن كراوھ. ھەرچەندە نامېرەكە بە شىۋەيەكى سەرەكى بۇ جوانكارپە، بەلام يارمەتى دەدات لە كۆمەلگەدا ھەست بە متمانەبەخۇبوون زىدەتر بكات. تەنھا لە شەودا لېي دەكاتەوھ.

ئەو روني دەكاتەوھ: "كۆمىتەي نىونەتەوھەپى خاچى سوور ھاتەلامان و دەربارەي روداوھەكە لېي پرسىن. قۇلتيان پىوانە كىردم، و پاش ماوھەيەكى كەمىش قۇلى دەستكردم ۋەرگرت. پىيان گوتم دەتوانم بگەنپەوھە بۇ بىنكەي بوژاندەنەوھى جەستەپى لە ھەولېر ئەگەر ھەر كېشەيەكە لەگەلېدا ھەبوو."

سيروان ھېشتا ۋەك شوانىك يارمەتى خىزانەكەي دەدات، بەلام تەنھا لە نىك مائەكەي. قاچەكانى ھېشتا پارچەي تەقەنەوھەكەي تىداپە، كە يادخەرەوھەيەكى رۇژانەپى روداوھەكەيە. خوشك و براكانى يارمەتى دەدەن لە كارە رۇژانەكانىدا، ھەرۈھە ئەو بەردەوامە لە راھىنانكردن لەسەر نوسىن بە دەستى چەپى.

بە شانازىپەوھە دەلېت: "پۆلى ھەوتەمم تەواو كىردە. ھەول دەدەم خۇم بگونجىنم."

كاريگەرى لەسەر خىزانىك

بۇ باوكى سيروان، نەبى صالح، كاريگەرى تەقەنەوھەكە زۇر زىدەترە لە برينداربوونىكى جەستەپى.

ئەو دەلېت: "ئىمە لەرۋى دارايپەوھە باش بووين. پاش روداوھەكە، چەندىن مانگمان لە نەخۇشخانە بەسەر برد. ئەمە كاريگەرى لەسەر ھەموو خىزانەكە ھەبوو."

ئازارى ھەست قورس بوو. دايكى سيروان پاش روداوھەكە نەخۇش كەوت و ئىستا بەدەست ئازارىكى درېخايەنى سىنگىپەوھە دەنالېنېت كە پەيوەندىپ بە گوشار و خەمەوھە ھەيە.

باوكى دەلېت: "كانىك شتىكى لەم جۆرە رودەدات، زيان بە ھەموو خىزانەكە دەگەيەنېت. بەلام ئىمە پشنگىرى دەكەين، ھەرۈھە سوپاسگوزارىن كە رىگارى بووھ."

پېسبوون بە چەك و تەقەمەنى زۇرچار دەبېتە ھۆي دەرنەنجامى مړۋې درېخايەن كە لەوھى راستەوخۇ لە تەقەنەوھەكە دەكەوتتەوھە، مەزىتر دەبېت. رىگاربان و خىزانەكانيان دەشېت روبەرووى تەنگزەي دارايى، پەشىۋى دەروونى، ھەرۈھە بەرپەستى ھەمىشەپى بېنەوھە لەبەردەم خوئندن، كاركردن، و تىكەلېبوون لە كۆمەلگادا.

ھۆشيارى بلاوكردنەوھە بۇ رىگىركردن لە كارەساتى داھاتوو

سيروان ئىستا پەيامىكى ھەيە كە خۇزگە دەخوازىت ئەو زووتر بېبىستبا.

ئەو دەلېت: "ئەگەر ھەر شتىكى نامۆت بېنى، تەنانەت جوان يان بريقەدار بوو، ۋەك قەلەمىك يان لولەيەك، دەستى لى مەدە. رەنگە بەتەقېتەوھە. پەيوەندى بىكە بە ژمارە خۇراپى 182، دەزگاي گشتى كاروبارى مېنى ھەرىمى كوردستانى عىراق."

هۆشيارى له سەر مەترسى و رەفتارى سەلامەتتر لە ولاتىكدا كەتاييدا مەترسىە كانى تەقەمەنى بەريلاو ماونەتەو، زۆر گرنىگن. شوانكاران، جوتياران، مندالان، هەروەها ئەو كەسانەى پاش ناكۆكيە كان دەگەرىنەو زىدى باوبايرانيان، لە نيو ئەو كەسانەدان كە زۆرترين مەترسيان لەسەرە.

كۆمىتەى نيوئەتەو پى خاچى سوور لە نزيكەو لە گەل كۆمەنگە زيانلىكەوتووە كان، دەسەلاتە نيشتمانىە كان و هاوبەشە كانى كار دەكات بۆ هۆشيار كەردنەو دەربارەى مەترسىە كانى تەقەمەنىە كان، پشتگىرى كەردنى زيانلىكەوتوان و بەهيز كەردنى توانا نيشتمانىە كان بۆ چارەسەركەردنى بيسبوونى ژينگە بە چەك و تەقەمەنى. لەرپى پەروەردە، يارمەتيدانى زيانلىكەوتوان، هەروەها داكۆكيە كەردن، كۆمىتەى نيوئەتەو پى خاچى سوور ئامانجى كەمكەردنەو زيانە كانەو يارمەتيدانى كۆمەنگە كانە بۆ ئەو بە شيوەىە كى سەلامەتتر بزين.

بۆ سيروان، گەشتى ژيان بەردەوامە. چەشنى دارشتنىك پىت بە پىت، و بە هيواشى بە دەستى چەپى دەينوسىت، هەرچەندە خۆى كەسىكى راستەىە.

كۆمىتەى نيوئەتەو پى خاچى سوور لە عىراقدا

كۆمىتەى نيوئەتەو پى خاچى سوور كە لە دەسپىكى جەنگى ئىران-عىراقەو لە سالى 1980 لە عىراقدا ئامادەىە، جەخت دەخاتە سەر چارەسەركەردنى دەرنجامە كانى ناكۆكيە چە كدارىە كان و بارودۆخە كانى ديكەى توندوتىژى لە سەرتاسەرى ولاتدا. لە گەل كۆتايىهاتنى ئۆپەراسىۆنە سەربازىە بەرفراوانە كاندا، گرنىگى زىدەتر دەدات بە گواستەوەى زانىارى، هەولە كانى بوژاندنەو و ئاوەدان كەردنەو، لە كاتىكدا زۆرىك لە خەلكى لە سەرتاسەرى عىراقدا هيشتا پيوستيان بە جۆرىك لە يارمەتى و پشتگىرى مروپى هەىە.